

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวมก้อยกับการคัดค้านเหมืองแร่

ถ่านหิน : แนวคิด หลักการ รูปแบบและยุทธวิธี

Omkoï Social Movement Against Coal Mine Opposition:

Concepts principles styles and tactics

รวิชา คำแพง¹

Rawicha Khampang

บทคัดย่อ

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวมก้อยกับการคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหินเป็นการอ้างความชอบธรรมที่ต้องการต่อสู้เรียกร้องในสิทธิการคัดค้านสัมปทานเหมืองแร่ถ่านหิน สาเหตุการคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหินเพราะชาวบ้านวิตกกังวลต่อผลกระทบต่อวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงอีกสาเหตุผลหนึ่งกับความไม่โปร่งใสในการทำ EIA ส่วนรูปแบบและยุทธวิธีการเคลื่อนไหวต่อสู้มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การขึ้นป้ายคัดค้าน การเรียกร้อง การเดินขบวน การใช้สื่อโซเชียลมีเดีย การยื่นหนังสือคัดค้านต่อหน่วยงานราชการ นอกจากนี้การต่อสู้ยังใช้เรื่องของความเชื่อทางด้านสังคม วัฒนธรรม และจารีตประเพณีมาหนุนเสริมในการเคลื่อนไหว

คำสำคัญ: การเคลื่อนไหวทางสังคม; รูปแบบและยุทธวิธี; การคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหิน

Abstract

Omkoï's social movement against coal mining is a justification to fight for the right to oppose coal mining concessions. The reason for the objection to the coal mine was because the villagers were concerned about the impact on their way of life, identity and natural resources and the environment. Including another cause of the lack of transparency in the EIA. As for the styles and tactics of the combat movement, there are many forms. These include posting signs, petitions,

¹ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้; School of Administrative Studies, Maejo University.

demonstrations, and using social media. Filing a letter of objection to government agencies, In addition, the struggle used social, cultural and traditional beliefs to support the movement.

Keywords: Social movement, Styles and tactics, Coal mining objections

บทนำ

บทความนี้เป็นการอธิบายถึงการเกิดขึ้นของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ปรากฏในสังคมไทย ซึ่งมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นมีพัฒนาการตามการเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคม ดังเช่นงานของ ธเนศ มรรคาสกุล (2557) ที่ได้เสนอว่า ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนรูปแบบลักษณะที่แตกต่างจากอดีตโดยมีจุดร่วมกันที่สำคัญ นั่นคือการแสดงออกของขบวนการทางสังคมเป็นเชิงสัญลักษณ์ และเน้นสันติวิธีมากขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับอำนาจของอีกฝ่ายโดยตรงและหรือแม้กระทั่งกระบวนการจัดรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ใช้ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมในระยะสั้นเน้นรูปแบบที่สนุกสนาน เพื่อเป็นการสร้างความผ่อนคลายของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม แต่ยังคงดำเนินการขับเคลื่อนกลุ่มอยู่ในรอบหรือประเด็นของกลุ่มที่ใช้ในการขับเคลื่อนของกลุ่มต่อสู้นั้นๆ หากมีปรากฏการณ์ของการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นในสังคมนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการพัฒนาของภาครัฐที่มีต่อการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นต่างๆ โดยผ่านการใช้อำนาจที่มีของรัฐ และการใช้อำนาจของรัฐ (กลไกการใช้อำนาจของชนชั้นนำ) จะสังเกตได้ว่าประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐอย่างแท้จริง นับตั้งแต่ในอดีตทำให้การพัฒนาของรัฐในรูปแบบของโครงการพัฒนาต่างๆ นับตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันนับเป็นระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมาทำให้การต่อสู้ของประชาชนมีลักษณะเป็นระบบมากและทิศทางมากขึ้น จากการยึดหลักการ “ความยุติธรรมทางนิเวศ” (ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, 2543: 164) หลักการดังกล่าวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางแนวคิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาของรัฐที่เกิดขึ้นในพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น ที่รัฐอนุญาตให้กลุ่มทุน เข้าไปดำเนินการโครงการพัฒนาในพื้นที่ต่าง ๆ โดยการอ้างความชอบธรรมว่าเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจและจะส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ

ดังกรณีเมื่อปี พ.ศ. 2530 ชาวบ้านกะเบอะดิน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการติดต่อจากตัวแทนของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง เพื่อมาขอซื้อที่ดินในพื้นที่ที่ใกล้หมู่บ้านกะเบอะดินที่อยู่ห่างประมาณในระยะ 1 กิโลเมตร เพื่อมาขอซื้อที่ดินจำนวนหลายไร่ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่บางส่วนนั้นก็ยอมขาย เนื่องจากได้ถูกข่มขู่ว่าจะมีการยึดที่ดินในวันข้างหน้า และชาวบ้านในกะเบอะดินนั้น

อาจจะไม่ได้รับบ่อไรชดเชยเลยหากไม่ตกลงยอมขายที่ดิน ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 บริษัท 99 สุวานนท์ จำกัด ได้ยื่นขออนุญาตทำเหมืองแร่ถ่านหินจากกรมอุตสาหกรรมเหมืองแร่พื้นฐานและการเหมืองแร่ บนเนื้อที่ในกะเบาะดินประมาณ 284 ไร่ 30 ตารางวา โดยในการยื่นขอทำสัมปทานนั้นมีระยะเวลา 10 ปี ในอำเภออมก๋อย ในพื้นที่มีหมู่บ้านกะเบาะดินและบ้านขุนตั้งอยู่ รายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2554 ได้ระบุว่า ภายในพื้นที่กะเบาะดินมีถ่านหินประมาณ 720,000 ตัน และถ่านหินในเหมืองแร่ทั้งหมดจะถูกนำส่งไป ไปยังที่จังหวัดลำปาง โดยใช้โรงงานปูนซีเมนต์ของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด

วิกฤตการณ์ดังกล่าวจึงเกิดการต่อสู้ของชุมชนบ้านกะเบาะดิน ไม่ใช่การต่อสู้เรียกร้องในสิทธิการคัดค้านสัมปทานเหมืองแร่ถ่านหินเพียงลำพังเท่านั้น แต่เราที่เป็นคนอีกกลุ่มซึ่งได้รับทรัพยากรและผลผลิตจากชุมชนบ้านกะเบาะดินไม่ว่าจะด้วยอาหารที่เรากินหรือน้ำที่มาจากต้นน้ำก็ตาม เราทุกคนต่างได้ร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ชาวบ้านได้ออกมาคัดค้านไม่ต้องการให้สัมปทานเหมืองถ่านหินแห่งนี้เอาวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และทรัพยากรชุมชนของพวกเขาไป เราก็ต้องร่วมกันปกป้องแหล่งอาหารและต้นน้ำที่ช่วยให้พวกเราดำรงดำเนินชีวิตต่อไปเช่นกัน

ฉะนั้น ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวอมก๋อยกับการคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหิน : แนวคิด หลักการ รูปแบบและยุทธวิธี ผู้ศึกษาได้ทำการแยกประเด็นเนื้อหาและ รายละเอียดไว้ 6 ประเด็น คือ (1) ความหมายและความสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคม (2) แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม (3) สิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวทางสังคม (4) สาเหตุการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวอมก๋อยกับการคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหิน (5) รูปแบบของยุทธวิธีการต่อสู้ของการเคลื่อนไหวทางสังคม และ (6) บทสรุป

เนื้อเรื่อง

คณะผู้ศึกษาวิเคราะห์ถึงขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวอมก๋อยกับการคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหิน : แนวคิด หลักการ รูปแบบและยุทธวิธี ผู้ศึกษาได้ทำการแยกประเด็นเนื้อหาและรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการเคลื่อนไหวทางสังคม

ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) ได้ถูกนิยามและให้ความหมายโดยนักวิชาการมากมาย อาทิเช่น โจ อังภากรณ์ (ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบันจุดยืนมาร์คซิสต์, 2558) ที่ให้ความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคแรกๆเป็น“

การรวมตัวกันของมวลชนในรูปแบบขบวนการเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง” ซึ่งใจได้กล่าวต่อว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีความเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองโครงสร้างของระบบการปกครองและความไม่เท่าเทียมกันทางชนชั้น

ขณะที่ผาสุก พงษ์ไพจิตร (2543, หน้า 2) ได้นำเสนอแนวคิดจากนักวิชาการด้านการเคลื่อนไหวทางสังคมเช่น อเรน ทูเรน (Alain Touraine, 1977, อ้างถึงในผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2543, หน้า 2) ที่ได้มีการแบ่งลักษณะของการกระทำร่วมกันทางสังคม (Collective action) ออกเป็น 3 ประเภทนั่นคือการรวมกลุ่มกันเพื่อตั้งรับการถูกโจมตี การรวมกลุ่มกันเพื่อปรับเปลี่ยนนโยบายของรัฐบาลและแบบสุดท้ายที่จัดเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมคือ “การรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ที่จริงจังเปลี่ยนสัมพันธภาพทางอำนาจหลัก ๆ ของสังคม” นอกจากนี้มานูเอลเอล คาสเตลส์ (Manuel Castels, 1997, อ้างถึงในผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2543, หน้า 3) ยังให้ความหมายของขบวนการทางสังคมว่า “เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่หมู่ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าและสถาบันของสังคม”

รงค์บุญ สวยขวัญ (2557, หน้า 170) ได้สรุปว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดขึ้นมาเพื่อจัดการกับความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในสังคมโดยกลุ่มองค์กรและกลไกต่าง ๆ ซึ่งเป็นการจัดการทางสังคมในรูปแบบใหม่ (Social Management) ซึ่งแนวคิดเช่นนี้ก็คือการเคลื่อนไหวทางสังคมในรูปแบบใหม่ (New Social movement) ที่มีแนวทางในการวิเคราะห์การเคลื่อนไหวจากมุมมองของกลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ ว่ามีวัตถุประสงค์แนวคิดอุดมการณ์และไม่ได้รับความยุติธรรมอย่างไรไม่ใช่เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบเดิมเพื่ออุดมการณ์ทางการเมืองความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นหรือเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นขบวนการเรียกร้องของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนปรารถนา โดยกลุ่มคนจำนวนหนึ่งเหล่านี้อาจมีนับพันหรือนับหมื่น ได้เข้าร่วมเรียกร้องโดยมีการจัดระเบียบทางสังคมอย่างหลวมๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมีระดับของการมีส่วนร่วมแตกต่างกันลักษณะร่วมบางประการของการเคลื่อนไหวทางสังคมคือ ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด (goal oriented) และมีความตั้งใจที่จะทำการเปลี่ยนแปลง (intentional change) โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันว่าการเคลื่อนไหว จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมในทิศทางที่ตนปรารถนา เช่นตัวอย่างการเคลื่อนไหวของชาวบ้านในพื้นที่รวมตัวกันเดินขบวนรอบตัวเมืองอมก๋อยถึงหน้าอำเภออมก๋อย ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในครั้งนี้เกิดขึ้นภายใต้ชื่องานว่า “เหมืองแร่ถ่านหิน 1 ปี ของการต่อสู้และย่างก้าวของคนอมก๋อย” เพื่อแสดงจุดยืนคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหินที่บ้านกะ

เบอะดิน พร้อมกับอีกสองโครงการยักษ์ใหญ่ เนื่องจากกังวลเรื่องผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม

การเคลื่อนไหวทางสังคม มีกระบวนการเกิดขึ้นที่ละขั้นตอน จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้อง กล่าวคือ สภาพการณ์ทางสังคมในขณะนั้น ทำให้กลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้องรู้สึกคับแค้น (strains) เนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการเลือกปฏิบัติเช่นเกิดการเอารัดเอาเปรียบ เมื่อความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นกับผู้คนจำนวนมาก ก็นำไปสู่ความเชื่อ (beliefs) ร่วมกันว่าเป็นปัญหาและควรจัดการแก้ไข หากการพูดคุยประเด็นดังกล่าวขยายไปสู่วงกว้าง และเพิ่มจำนวนคนที่สนับสนุนมากขึ้น (support) จะนำไปสู่การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดองค์กร (mobilization) โดยระดมทั้งคน เงิน และอื่น ๆ รวมทั้งผู้เผยแพร่ประชาสัมพันธ์จนทำให้ผู้สนับสนุนเกิดจินตนาการว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้เลวร้าย และต้องการการเปลี่ยนแปลง ในขั้นตอนนี้จะมีการจัดระเบียบองค์กร (organization) โดยมีองค์กรต่าง ๆ เข้าร่วมและแต่ละองค์กรอาจมีกลยุทธ์หรือเป้าหมายเฉพาะ แต่มีการประสานงานและอุดมการณ์ร่วมกัน เมื่อพัฒนาไปสู่การจัดการองค์กรร่วมกันแล้ว จะมีการพัฒนากลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติการ (action) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เมื่อการปฏิบัติการเกิดขึ้น กลุ่มผู้สูญเสียประโยชน์ก็พยายามจะสลายการเคลื่อนไหวด้วยวิธีการต่าง ๆ (reaction) ในกรณีการเคลื่อนไหวของชาวบ้านในพื้นที่มก๋อยรวมตัวกันเดินขบวนรอบตัวเมืองมก๋อย ถึงหน้าอำเภออมก๋อย ความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นในครั้งนี้เกิดขึ้นภายใต้ชื่องานว่า “เหมืองแร่ถ่านหิน 1 ปี ของการต่อสู้และย่างก้าวของคนมก๋อย” เพื่อแสดงจุดยืนคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหินที่บ้านกะเบอะดิน พร้อมกับอีกสองโครงการยักษ์ใหญ่ เนื่องจากกังวลเรื่องผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม มีชาวบ้านจากหมู่บ้านต่าง ๆ ในอำเภออมก๋อย เทียบได้กับกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่กล่าวมานี้ ประเด็นที่ควรกล่าวถึงในการเคลื่อนไหวทางสังคมคือกลุ่มผู้เคลื่อนไหวเรียกร้องมิได้หวังผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มอย่างเต็มที่ แต่การเคลื่อนไหวเรียกร้องมองไปถึงการทบทวนวิธีการมองปัญหาที่แตกต่างกัน และเรียกร้องให้ปรับเปลี่ยนวิธีคิดในการมองปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่นหนึ่งในกรณีของการเคลื่อนไหวของชาวบ้านในพื้นที่มก๋อย เพื่อแสดงจุดยืนคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหินที่บ้านกะเบอะดิน พร้อมกับอีกสองโครงการยักษ์ใหญ่ เนื่องจากกังวลเรื่องผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อม เป็นเรียกร้องสะท้อนถึงการเรียกร้องที่มากกว่าผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม แต่เป็นการต่อสู้ของชุมชนบ้านกะเบอะดินในครั้งนี้ไม่ใช่การต่อสู้เรียกร้องในสิทธิ์การคัดค้านสัมปทานเหมืองถ่านหินเพียงลำพังเท่านั้น แต่เราที่เป็นคนอีกกลุ่มซึ่งได้รับทรัพยากรและผลผลิตจากชุมชนบ้านกะเบอะดินไม่ว่าจะด้วยอาหารที่เรากินหรือน้ำที่มาจากต้นน้ำก็ตาม เราทุกคนต่างได้ร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม ในขณะที่

ชาวบ้านคัดค้านไม่ต้องการให้สัมปทานเหมืองถ่านหินแห่งนี้เอาวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และทรัพยากรชุมชนของพวกเขาไป เราก็ต้องร่วมกันปกป้องแหล่งอาหารและต้นน้ำที่ช่วยให้พวกเราดำรงชีวิตต่อไปเช่นกัน

ประเด็นที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคม ทางศูนย์มานุษยวิทยาได้ให้ความหมายไว้ว่า การปฏิบัติการของกลุ่มบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป้าหมายเดียวกัน ซึ่งการรวมกลุ่มของคนอาจจะเป็นการและไม่เป็นการก็ได้ สำหรับทางมานุษยวิทยา มองว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเป็นเรื่องทางการเมือง (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2560)

นอกจากนั้น การเคลื่อนไหวทางสังคมเป็นขบวนการของการเปลี่ยนแปลง หรือ พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวทางสังคม ในอดีตที่ผ่านมาเป็นการขับเคลื่อนที่เป็น การรวมกลุ่มที่ไม่เป็นการหรือไม่เป็นการก็ได้ ที่ไม่สามารถรู้ล่วงหน้าโดยการเคลื่อนไหว ทางสังคมนั้นจะเป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคมที่เป็นอยู่ (Garner, 1999) ขณะเดียวกัน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นยังเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม และเป็นชุด ความสัมพันธ์ของปัจเจกบุคคลเพื่อที่จะพยายามส่งเสริมควบคุมผู้ที่ถูกเอาเปรียบ (McCarthy Zaid, 1977) นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวทางสังคมต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการได้แก่ 1) มีความมุ่งมั่นต่อประเด็นที่ทำให้สาธารณชนรับรู้ 2) มีการรวมตัวอย่างเหนียวแน่น หรือมีรูปแบบองค์กรเฉพาะ 3) ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทั้งในกลุ่มและจาก สาธารณะ (Tilly, 1981)

กล่าวโดยสรุป การขับเคลื่อนทางสังคมโดยเป็นขบวนการเริ่มต้นนั้น เป็นการขับเคลื่อนไหวในรูปแบบลักษณะของชนชั้น เป็นการเคลื่อนไหวในยุคแรกที่มีการเคลื่อนไหวในพื้นที่เชิงกายภาพ เช่น เชื้อชาติ การดูแลรักษาผู้ป่วยเอดส์ สิทธิการ ตั้งครรภ์ และความเท่าเทียมของสตรี รวมทั้ง การต่อสู้เชิงอนุรักษ์นิยม การต่อสู้เรื่องสิ่งแวดล้อม เช่น การต่อสู้คัดค้านโครงการเหมืองแร่ถ่านหินเกิดขึ้นโดยกลุ่มเยาวชนชนบ้านกะเบอะดิน พวกเขาได้ถ่ายทอดสะท้อนเรื่องราววิถีความเป็นกะเหรี่ยงเพื่ออยากจะบอกเล่าให้กับคนภายนอกว่าพวกเขาไม่ต้องการให้เกิด “โครงการเหมืองถ่านหินอมก๋อย” เพราะวิถีของกลุ่มเยาวชนถูกยึดโยงผ่านระบบเครือญาติการช่วยเหลือกันในหมู่เครือญาติและเพื่อนฝูงในการทำการเกษตร ชุมชนของพวกเขาจึงเปรียบเสมือนครอบครัวขนาดใหญ่ นั้นทำให้พวกเขาได้เรียนรู้ในวิถีและทำความเข้าใจว่าทรัพยากรที่มีอยู่นั้นมีความสำคัญ

ประเด็นที่ 3 สิทธิและเสรีภาพในการเคลื่อนไหวทางสังคม

ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมในประเทศไทยมักเป็นการเผชิญหน้ากับ อำนาจรัฐรวมทั้งองค์กรเหนืออำนาจรัฐที่ดำเนินนโยบายส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชนทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมโดยก่อนหน้ายุค 14 ตุลาคม 2516 การแสดงออกของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมีไม่มากนักมีการเดินประท้วงจำนวน 11 ครั้งเท่านั้น แต่ช่วงยุคหลัง 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมาปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมเพิ่มมากขึ้นโดยได้มีกลุ่มคนหลากหลายชนชั้นหลากหลายอาชีพออกมาเดินขบวนประท้วงมีองค์กรมวลชนใหม่ ๆ

ตั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองมากเมื่อเทียบกับรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมาของประเทศไทยโดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้สนับสนุนให้ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเรียกร้องต่อรัฐสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองและที่สำคัญเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิชุมนุมเคลื่อนไหวคัดค้านการดำเนินงานของรัฐซึ่งสอดคล้องในมาตรา 44 ว่าขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนนั้นมีความชอบธรรมตามหลักกฎหมายสูงสุดแห่งรัฐและในขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ส่วนที่ 11 เสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคมมาตรา 63 (เสรีภาพในการชุมนุม) กล่าวว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธการ จำกัด เสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะในกรณีการชุมนุมสาธารณะและเพื่อคุ้มครองความสงบของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะหรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550)

ส่วนที่ 12 สิทธิชุมชนมาตรา 66 (สิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม) กล่าวว่าบุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 76 (สิทธิอนุรักษ์บำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ) กล่าวว่าสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษาและได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยสวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสมเมื่อประชาชนมีสิทธิและมีส่วนสำคัญในการปกครองตนเองมากขึ้น ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมย่อมมีเพิ่มขึ้นสิ่งนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองที่ดีตาม

รูปแบบการปกครองประชาธิปไตยที่ว่า “ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชนโดยประชาชน เพื่อประชาชน” (ตามคติพจน์ของอับราฮัมลินคอล์น (Abraham Lincoln ค.ศ. 1809 ถึง 1865) อดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา) เนื่องจากประชาชนพลเมือง (Citizen) เป็นทั้งเจ้าของอำนาจปกครองเป็นผู้ใช้อำนาจและปัจจุบันในภาคประชาชน ถือได้ว่าได้มีการตื่นตัวที่จะเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ตนพึงได้รับโดยพยายามให้รัฐเข้ามาสนใจส่งเสริมดูแล เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและตอบสนองความต้องการของส่วนรวม ซึ่งภายใต้เงื่อนไขของการรวมกลุ่มการเคลื่อนไหวทางสังคมอาจเกิดขึ้นมาจากขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นส่วนมากเป็นต้น (ไชยรัตน์เจริญสินโอฬาร, 2545)

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานการณ์การดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างรุนแรงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากเหตุการณ์การประท้วงต่อต้านการดำเนินโครงการบ้านพักตุลาการ เป็นอีกหนึ่งโครงการที่ทวนกระแสสิทธิของประชาชน ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญที่รองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน ซึ่งรัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิแก่ประชาชนไว้ 2 แนวทางด้วยกันคือการร่วมแสดงความคิดเห็นวิธีพิจารณาและวิธีการลงประชามติ นอกจากนี้จะเห็นว่าการดำเนินโครงการต่างๆ ของภาครัฐไม่เปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้แนวทางการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้น หรือไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นความต้องการอย่างเต็มที่ และต่อเมื่อภายหลังการดำเนินการมักเกิดปัญหายุ่งยากและการร้องเรียนจากประชาชนอยู่เสมอ ดังกรณีเช่นเดียวกับพื้นที่ในชุมชนกะเบอะดิน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับเหตุการณ์การเรียกร้องกับการคัดค้านโครงการเหมืองแร่ถ่านหินเกิดขึ้นโดยมีการรวมตัวของภาคพลเมืองเพื่อใช้สิทธิในการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ

ประเด็นที่ 4 สาเหตุการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวอมก๋อยกับการคัดค้านเหมืองแร่ถ่านหิน

เมื่อปี พ.ศ.2530 ชาวบ้านกะเบอะดิน อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับการติดต่อจากตัวแทนของบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง เพื่อมาขอซื้อที่ดินในพื้นที่ที่ใกล้หมู่บ้านกะเบอะดิน ที่อยู่ห่างประมาณในระยะ 1 กิโลเมตร เพื่อมาขอซื้อที่ดินจำนวนหลายไร่ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่บางส่วนนั้นก็ยอมขาย เนื่องจากได้ถูกข่มขู่ว่าจะมีการยึดที่ดินในวันข้างหน้า และชาวบ้านในกะเบอะดินนั้นอาจจะไม่ได้รับอะไรชดเชยเลยหากไม่ตกลงยอมขายที่ดิน ต่อมาในปี พ.ศ.2543 บริษัท 99 ธรูวานนท์ จำกัด ได้ยื่นขออนุญาตทำเหมืองแร่ถ่านหิน จากกรมอุตสาหกรรมเหมืองแร่พื้นฐานและการเหมืองแร่ บนเนื้อที่ในกะเบอะดินประมาณ 284 ไร่ 30 ตารางวา โดยในการยื่นขอทำสัมปทานนั้นมีระยะเวลา 10

ปี ในอำเภออมก๋อย ในพื้นที่มีหมู่บ้านกะเบอะดินและบ้านขุนตั้งอยู่ รายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ในเดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2554 ได้ระบุว่า ภายในพื้นที่กะเบอะดินมีถ่านหินประมาณ 720,000 ตัน และถ่านหินในเหมืองแร่ทั้งหมดจะถูกนำส่งไป ไปยังที่จังหวัดลำปาง โดยใช้ในโรงงานปูนซีเมนต์ของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด

นอกจากนี้ ยังมีการยืนยันว่าในพื้นที่ชุมชนที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการดังกล่าว เห็นชอบและยินยอมให้มีการทำเหมืองแร่ถ่านหินในพื้นที่ชุมชน แต่เรื่องราวกลับพลิกผันเมื่อเดือน พฤษภาคม 2562 ชุมชนในอำเภออมก๋อยได้รวมตัวกันและเสนอชื่อ เพื่อให้ยุติโครงการเหมืองถ่านหินในอำเภออมก๋อย โดยให้เหตุผลว่ากังวลถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อน้ำที่อาจสูญหายไปจากการก่อสร้าง หรือการตัดถนนให้รถขนถ่านหินเข้ามา ซึ่งจะสร้างฝุ่นและมลพิษทางอากาศจำนวนมากให้เกิดในชุมชน รวมถึงอีกเหตุผลหนึ่ง ที่ชาวอมก๋อยยกขึ้นมาเพื่อต่อต้านการทำเหมืองถ่านหินคือ มีการปลอมลายมือชื่อ ชาวบ้านบางส่วน และคนที่เขียนหนังสือไม่เป็น บางคนมีชื่ออยู่ในใบยินยอมให้มีการเหมืองถ่านหิน ความไม่โปร่งใสในการทำ EIA และเจตนาของบริษัทเหมืองแร่ได้ทำให้การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อผลกระทบเหมืองแร่อมก๋อย ในปี 2562 มีชาวอมก๋อยจำนวนมากเดินทางเข้าไปร่วมฟังเวทีดังกล่าว จนล้นเกิน และต้องเลื่อนการจัดเวทีออกไป

เรื่อยมาจนล่าสุดเมื่อเดือนตุลาคม ปี 2563 ชาวอมก๋อยได้รวมตัวและเดินมาบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภออมก๋อย เพื่อยืนยันถึงจุดยืนว่าไม่ต้องการให้มีเหมืองถ่านหินเกิดขึ้นในบ้านของพวกเขา โดยพวกเขาได้จัดทำแผนที่ข้อมูลที่ชื่อว่า “ทิ้ง คู ทะแฉะ ฝึ หรือแผนที่ต้นน้ำดีที่อมก๋อย” ซึ่งเผยให้เห็นถึงความผูกพันของชาวอมก๋อยต่อแหล่งน้ำในพื้นที่ ซึ่งเป็นชีวิตให้แก่พื้นที่เกษตรกรรมของพวกเขา และที่สำคัญ ในการเดินขบวนครั้งดังกล่าวยังมีการส่งสัญญาณไปถึงภาครัฐอีกด้วยว่า ชาวอมก๋อยคัดค้านโครงการใหญ่อีก 2 คือ โครงการชุดอุโมงค์ผันน้ำยมลงสู่เขื่อนภูมิพล ที่มาพร้อมกับแผนการสร้างเสาส่งกระแสไฟฟ้าแรงสูง

สาเหตุดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น จึงเกิดการต่อสู้ของชุมชนบ้านกะเบอะดินในครั้งนี้ ไม่ใช่การต่อสู้เรียกร้องในสิทธิ์การคัดค้านสัมปทานเหมืองแร่ถ่านหินเพียงลำพังเท่านั้น แต่เราที่เป็นคนอีกกลุ่มซึ่งได้รับทรัพยากรและผลผลิตจากชุมชนบ้านกะเบอะดิน ไม่ว่าจะด้วยอาหารที่เรากินหรือน้ำที่มาจากต้นน้ำก็ตาม เราทุกคนต่างได้ร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม ในขณะที่ชาวบ้านคัดค้านไม่ต้องการให้สัมปทานเหมืองถ่านหินแห่งนี้ เอาวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และทรัพยากรชุมชนของพวกเขาไป เราก็ต้องร่วมกันปกป้องแหล่งอาหารและต้นน้ำที่ช่วยให้พวกเราดำรงดำเนินชีวิตต่อไปเช่นกัน

ประเด็นที่ 5 รูปแบบของยุทธวิธีการต่อสู้ของการเคลื่อนไหวทางสังคม

รูปแบบของยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวบ้านอมก๋อย เมื่อ บริษัท 99 อูนา นนท์ จำกัด ได้มี “การยื่นคำขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ถ่านหิน” จากกรมอุตสาหกรรมพื้นฐาน และการเหมืองแร่โดยเนื้อที่ที่ร้องขอนั้นจดทะเบียนเอาไว้ที่ประมาณ 284 ไร่ 30 ตารางวา ซึ่งคำขอนั้นก็ทำให้ทางเจ้าหน้าที่รัฐนำเรื่องไป “ปิดประกาศ” ณ ที่ว่าการอำเภออมก๋อย ในวันที่ 26 เมษายน 2562 ประกาศข้อมูลการยื่นคำขอดังกล่าวก็ได้ถูกพูดถึงต่อๆ กันไป ประชาชน ชาวบ้านในพื้นที่นั้นได้รับรู้ถึงข้อมูลนี้แล้วก็มองว่าผลกระทบที่จะเกิดขึ้นนั้นร้ายแรงเกินกว่าที่พวกเขาจะรับได้ จึงออกมาคัดค้านในเรื่องนี้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึง วิเคราะห์ถึงรูปแบบการเคลื่อนไหว ต่อสู้ และยุทธวิธีของขบวนการทางสังคมของกลุ่มชาวบ้านอมก๋อย สามารถลำดับแนวทางการต่อสู้ได้ดังนี้

5.1. ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวต่อสู้ใช้ช่องทางการสื่อสารกับสาธารณะและยุทธวิธีการสร้างเครือข่าย

ในสังคมปัจจุบันการเคลื่อนไหวส่วนหนึ่งอยู่บนโลกโซเชียลมีเดีย การรณรงค์เรียกร้องเรื่องต่าง ๆ จึงไม่จำเป็นต้อง ออกมาเดินขบวนบนท้องถนนให้เสี่ยงถูกจับเพียงรูปแบบเดียว แต่สามารถรณรงค์ผ่านโลกออนไลน์ได้ รวมทั้งการเรียกร้อง ความต้องการผ่านช่องทางอื่นเพราะโซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือในการนำเสนอวัตถุประสงค์ของการรณรงค์เพื่อเกณฑ์แรง สนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เข้ามา เช่น “กะเบอะดินดินแดนมหัศจรรย์” คือชื่อ facebook เพจที่ใช้สื่อสารเรื่องราวผลกระทบและการต่อสู้เพื่อคัดค้านโครงการเหมืองถ่านหิน เกิดขึ้นโดยกลุ่มเยาวชนบ้านกะเบอะดิน พวกเขาได้ถ่ายทอดสะท้อนเรื่องราววิถีความเป็นกะเหรี่ยงเพื่ออยากจะบอกเล่าให้กับคนภายนอกว่าพวกเขาไม่ต้องการให้เกิด “โครงการเหมืองถ่านหินอมก๋อย” เพราะวิถีของกลุ่มเยาวชนถูกยึดโยงผ่านระบบเครือข่ายการช่วยเหลือกันในหมู่เครือข่ายและเพื่อนฝูงในการทำการเกษตร ชุมชนของพวกเขาจึงเปรียบเสมือนครอบครัวขนาดใหญ่ นั่นทำให้พวกเขาได้เรียนรู้ในวิถีและทำความเข้าใจว่าทรัพยากรที่มีอยู่นั้นมีความสำคัญ

5.2. ยุทธวิธีการยื่นหนังสือผ่านกลไกทางราชการ

เป็นวิธีการเคลื่อนไหวตั้งแต่ยุคเริ่มแรกของกลุ่มชาวบ้านอมก๋อย โดยระยะแรกเนื้อหา หรือ “ตัวบท” (text) ของหนังสือที่ยื่นส่วนมากเป็นการร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลกระทบจากการดำเนินกิจการเหมืองแร่ที่มีต่อชาวบ้าน และมีความหลากหลายมากขึ้นในระยะต่อมา 24 พฤษภาคม 2562 หลังเรื่องราวของเหมืองแร่ถ่านหินอมก๋อยถูกเผยแพร่ลงโซเชียลมีเดีย เมื่อเดือนพฤษภาคม 2562 ชุมชนในพื้นที่อมก๋อยรวมตัวยื่นจดหมายและข้อเรียกร้องให้ยุติโครงการเหมืองถ่านหินถึงนายอำเภออมก๋อย โดยหยิบยกผลกระทบผลกระทบต่อวิถีชีวิตของ

ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ผลกระทบด้านสุขภาพที่จะเกิดขึ้นจากมลพิษทางอากาศ การปนเปื้อนมลพิษในแหล่งน้ำ ตลอดจนการทำลายระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ

ในปี พ.ศ. 2563 กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ยังออกมาชี้ให้เห็นอีกว่านอกจากระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพที่อาจเสียไป ยังมีปัญหาเรื่องความไม่โปร่งใสของรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) เพราะมีทั้งการสวมสิทธิ์เข้าชื่อหนุน และมีลายนิ้วมือหรือลายมือชื่อของชาวบ้าน ที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นเป็นผู้เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ในโครงการเหมืองแร่ถ่านหิน พื้นที่หมู่บ้านกะเบอะดิน ตำบลอมก๋อย อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และขอให้ให้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ พิจารณายกเลิกการให้ประทานบัตรทำเหมืองแร่ถ่านหินกับบริษัท 99 ธวานนท์ จำกัด ทั้งนี้

ให้สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่และหน่วยงานรัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ต้องไปสร้างความเข้าใจถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่าจะไม่มีการทำเหมืองแร่ถ่านหินในพื้นที่โดยเด็ดขาดพร้อมทั้งมีกระบวนการเยียวยาจิตใจให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างรวดเร็ว และขอให้หน่วยงานรัฐและเอกชนที่เข้าไปดำเนินการใดๆ ในพื้นที่ที่มีชนเผ่าพื้นเมืองอาศัยอยู่ ต้องยอมรับและเคารพในวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชนเผ่าพื้นเมืองที่อยู่ในพื้นที่ พร้อมทั้งส่งเสริมและให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับชนเผ่าพื้นเมืองโดยสิ่งนั้นเป็นไปตาม มาตรา 70 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง ที่รัฐบาลได้ร่วมลงนามรับรองไว้ตั้งแต่ปี 2550 แล้ว

5.3. ยุทธวิธีการเคลื่อนไหวต่อสู้โดยการเจรจาและการเคลื่อนไหวด้วยการชุมนุมคัดค้าน

การเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มชาวอมก๋อยและเยาวชนในมีส่วนร่วมของการพัฒนางานข้อมูล เพื่อคัดค้านโครงการที่จะเปลี่ยนหมู่บ้านไป การต่อสู้ในครั้งนี้เริ่มจากคนตัวเล็กแต่มีใจใหญ่ พวกเขาใช้เวลากว่า 1 ปีในการเก็บข้อมูลและทำแผนที่ที่ชื่อว่า “หิ้งคู๊ะทะฉี่” เพื่อที่จะบอกเรื่องราวอัตลักษณ์ของพวกเขา รวมถึงคนรุ่นพ่อแม่ของเขาผ่านแผนการนี้ โดยทรัพยากรน้ำคือหัวใจกลไกสำคัญของกระบวนการผลิตในหมู่บ้านแห่งนี้และเป็นรูปธรรม เกี่ยวโยงกันกับวิถีความเป็นอยู่รวมทั้งรายได้ที่มาจากการผลิตในฐานะของเกษตรกรที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ต่างยึดโยงกับแหล่งน้ำ

2 มิถุนายน 2562 เครือข่ายยุติเหมืองแร่อมก๋อย ชาวบ้านหมู่บ้านกะเบอะดินและชาวบ้านจากหลายหมู่บ้านรวมไปถึงนักเรียนจากหลายโรงเรียนในพื้นที่ รวมจำนวนกว่า 1,500 คน ร่วมเดินขบวนในวันสิ่งแวดล้อมโลกเพื่อแสดงจุดยืนการต่อสู้ในฐานะคนอมก๋อยไม่เอาเหมืองแร่

ชาวบ้านหวังว่าการแสดงพลังของคนอ้อมก้อยจะมีความสำคัญต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งจะรับฟังเสียงของประชาชนชาวอ้อมก้อยและทำให้อ้อมก้อยยังคงเป็นพื้นที่ที่อากาศดีที่สุดในประเทศไทยต่อไป

21 ตุลาคม 2563 ชาวอ้อมก้อยกว่า 300 คน เยาวชนชาวอ้อมก้อยได้พากันร่วมเดินขบวนรอบตัวเมืองของอำเภออ้อมก้อย เพื่อแสดงจุดยืนในการคัดค้านไม่เอาเหมืองแร่ถ่านหินในพื้นที่ที่บ้านกะเบอะดิน พร้อมกับอีกสองโครงการยักษ์ใหญ่ เนื่องจากได้กังวลเรื่องเกี่ยวกับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมความเคลื่อนไหวที่อำเภออ้อมก้อยในครั้งนี้ เกิดขึ้นภายใต้ชื่อว่า “เหมืองแร่ถ่านหิน หนึ่งปีของการต่อสู้และก้าว่างของคนอ้อมก้อย” มีการจัดเดินขบวนเยาวชนพร้อมด้วยป้ายข้อความรณรงค์ในการคัดค้านไม่ให้สัมปทานเหมืองแร่ถ่านหินที่บ้านกะเบอะดิน เริ่มเดินจากหน้าว่าการอำเภออ้อมก้อย ก่อนจะวนรอบตัวอำเภอ โดยตลอดระยะทางแกนนำได้ปราศรัยบนผ่านเครื่องเสียงเน้นย้ำถึงจุดยืนที่ไม่ต้องการเหมืองแร่ พร้อมทั้งแจกribbinสี่เขียวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการปกป้องทรัพยากรธรรมชาติ และแจกเอกสารให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของเหมืองแร่ถ่านหินด้วย

5.4 ยุทธวิธีการต่อสู้โดยการใช้เรื่องของความเชื่อทางด้านสังคม วัฒนธรรม และจารีตประเพณี

รูปแบบการเคลื่อนไหวอย่างหนึ่งที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งคือ การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมบวชป่าและทำแนวกันไฟสะท้อนให้เห็นถึงความผูกพันทางจิตวิญญาณที่คนกะเบอะดินมีต่อผืนป่าได้เป็นอย่างดี จนชาวบ้านเรียกขานพื้นที่ตรงนี้ว่า ‘ป่าจิตวิญญาณ’ นั่นเพราะพื้นที่ดังกล่าวเต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่และเป็นพื้นที่ไว้ใช้จัดพิธีทางศาสนาในทุกปี มันจึงกลายเป็นศูนย์รวมจิตวิญญาณของคนกะเบอะดินกับวิถีชีวิตที่พวกเขาพึ่งพาอาศัยผืนป่าตั้งแต่เกิดจนตาย “ป่าเป็นเหมือนร้านค้า อยากกินอะไรก็หาจากป่าได้ เราแทบไม่เคยใช้เงินกันเลยส่วนใหญ่เราหาจากป่า เราารู้สึกว่าเราเป็นคนรุ่นใหม่ เราต้องต่อสู้และคัดค้านเพื่อไม่ให้ใครมาเอาผืนป่าของเราไป” นี่เป็นคำยืนยันที่ชัดเจนที่สุด จากกลุ่มเยาวชนในพื้นที่กะเบอะดิน เมื่อถามถึงความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านและผืนป่าที่เติบโตมา

สรุปท้ายบท

การเคลื่อนไหวทางสังคม เป็นนขบวนการเรียกร้องของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ตนปรารถนา โดยกลุ่มคนจำนวนหนึ่ง ได้เข้าร่วมเรียกร้องโดยมีการจัดระเบียบทางสังคมอย่างหลวมๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจมีระดับของการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ลักษณะร่วมบางประการของการเคลื่อนไหวทางสังคมคือ ผู้เข้าร่วมเคลื่อนไหวมีจุดมุ่งหมายที่แน่ชัด

และมีความตั้งใจที่จะทำการเปลี่ยนแปลง โดยมีอุดมการณ์ร่วมกันว่า การเคลื่อนไหว จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมในทิศทางที่ตนปรารถนา การเคลื่อนไหวทางสังคมมีกระบวนการเกิดขึ้นที่ละขั้นตอน จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้อง อย่างเช่น การต่อสู้เรียกร้องในสิทธิการคัดค้านสัมปทานเหมืองแร่ถ่านหินของชุมชนบ้านกะเบอะดินที่ส่งผลกระทบต่อทุกคนและสิ่งแวดล้อม แต่เราทุกคนที่เป็นคนอีกกลุ่มซึ่งได้รับทรัพยากรและผลผลิตจากชุมชนบ้านกะเบอะดิน ไม่ว่าจะด้วยอาหารที่เรากินหรือน้ำที่มาจากต้นน้ำก็ตาม เราทุกคนต่างได้ร่วมใช้ทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม ในขณะที่ชาวบ้านคัดค้านไม่ต้องการให้สัมปทานเหมืองถ่านหินแห่งนี้เอาวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และทรัพยากรชุมชนของพวกเขาไป เราก็ต้องร่วมกันปกป้องแหล่งอาหารและต้นน้ำที่ช่วยให้พวกเรา ยังดำเนินชีวิตต่อไปเช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากบทความข้างต้น องค์ความรู้ที่ได้ทราบถึงความหมายของการเคลื่อนไหวทางสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคม การรวมตัวกันของมวลชนในรูปแบบขบวนการเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าและสถาบันของสังคมเป็นการรวมกลุ่มเพื่อกระทำการรวมหมู่ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่าและสถาบันของสังคม ได้ทราบถึงแนวคิด สิทธิและเสรีภาพของการเคลื่อนไหวทางสังคม และได้ทราบถึงการร่วมมือกับเครือข่ายจนเริ่มเกิดรูปแบบของยุทธวิธีการต่อสู้ของการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น การขึ้นป้ายคัดค้าน การเรียกร้อง การเดินขบวน การใช้สื่อ โซเชียลมีเดีย การยื่นหนังสือคัดค้านต่อหน่วยงานราชการ นอกจากนั้นการต่อสู้ยังใช้เรื่องของ ความเชื่อทางด้านสังคม วัฒนธรรม และจารีตประเพณีมาหนุนเสริมในการเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวบ้านอำเภออมก๋อยที่จะได้รับผลกระทบจากการทำเหมืองแร่ถ่านหินในพื้นที่ที่ส่งผลให้ทุกคนและสิ่งแวดล้อม

เอกสารอ้างอิง

- ใจ อึ้งภากรณ์. (2558). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในปัจจุบัน-จุดยืนมาร์คซิสต์. วันที่ค้นข้อมูล 21 กันยายน 2561, จาก <https://turnleftthai.wordpress.com/2015/05/31>
- ธเนศ มรรคาสกุล. (2557). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ในประเทศไทย. การศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2543). จาก “นิเวศเศรษฐศาสตร์” สู่ “นิเวศวิทยาการเมือง” (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2543). ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมใช้กับสังคมไทยได้หรือไม่? ใน โครงการพลวัตเศรษฐกิจการเมืองไทย พ.ศ. 2543: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (หน้า 1-22). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รงค์ บุญสวยขวัญ. (2557). การจัดการทางสังคม: สังเคราะห์แนวคิดเพื่อการอธิบายการจัดการกลุ่มองค์กรประชาชนในสังคมชนบทไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(2), 167-200.
- Garner, R. T. (1999). Virtual social movements. Presented at The Zaldfest : a conference in honor of Mayer Zald, University of Michigan Ann arbor Mi.
- GREENPEACE. (17 กุมภาพันธ์ 2563). โครงการเหมืองถ่านหินอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2562, จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/explore/resist/coal/coal-area/omkoi/>.
- GREENPEACE. (15 ตุลาคม 2563). แหล่งอาหารในอมก๋อยอาจได้รับผลกระทบจากถ่านหิน. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2562, จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/18016/climate-coal-omkoi-resources/>.
- GREENPEACE. (22 ตุลาคม 2562). เหมืองถ่านหิน : 1 ปีแห่งการต่อสู้และก้าวอย่างองคนอมก๋อย. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2562, จาก <https://www.greenpeace.org/thailand/story/18081/climate-coal-omkoi-1-year-CatDumb>
- News. (25 พฤษภาคม 2562) ชาวบ้านขอคัดค้านการทำเหมืองแร่ถ่านหิน ในเชียงใหม่กระทบทั้งคนและสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2562, จาก <https://www.catdumb.com/mining-in-chiangmai-339/>.
- mine-protest/.
- McCarthy, J. D. Zald, M. N. (1977). Resource mobilization and socialmovements: A partial theory. American journal of sociology, 82(6), 1212-1241.
- Tilly, C. (1986). The Contentious French. Cambridge. Harvard University Press